

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאג"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

ג

מכון
טעם
זקנים
שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

אל תהיה כפיל הגדול...

דיבורים קדושים...

להשפיע להאיר ולעורר לב חבירו...

להיות מקבל - לא נותן

אמונת חכמים גם בדברים הקלים

הסתלקותו של ר' נחמן טולטשינער

כל מהותו מונח בקול

כל עבודתו רק רצון חשק וכיסופין

דקדושה...

לי הכסף ולי הזהב

בְּצִיצִית או בְּצִיצִית

שלא לזוז מסעיף קטן בשולחן ערוך

חסיד המתפלל בנוסח אשכנז

שבירת מידות רעות קודם לנוסח

לבקש מהשם יתברך על כל פרט קטן

'פתיל תכלת' - פעם והיום

הערות והארות מתקבלות בחפץ

לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האָס

מאנסי ארה"ב

1-845-200-0443

(ארה"ק: 072-257-3456)

כל הזכויות שמורות

קונטרס זה הינו תרגום של

קונטרס ע"ב באידיש

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה (MP3)

של השיעור, יש לפנות דרך

האימייל:

Rlyb148@Gmail.Com

כדי ליטול חלק בהוצאות העתקת

הטייפס ולהדפיסם, וכמו כן כדי

לקבל את הקונטרסים דרך הדואר

(בכל שבועיים) במחיר חודשי של \$30

יש להתקשר:

ניתן להאזין לכל השיחות

שי"ל על ידינו:

בקו 'מערכת ברסלב'

ארה"ק: 02.560.7387

ארה"ב: 646.585.2985

ענגלאנד: 0330.390.0487

בעלגיע: 03.808.1775

לשמיעת השיעור המצו"ב יש להקיש:

#2.1.2.1.1 ואח"כ #134

פרשת אחרי קדושים

שנת תשל"ה

(מייפ מס' 7)

אל תהיה כפיל הגדול...

אכן (בשיר נעים, בתחילת ליקוטי מוהר"ן) אומר הרבי: "ואל תהיה כפיל הגדול. וכגמל שאפלו כשמשכהו בחטמו העכבר לא יבעט בו. וכל זה מחמת שטות שאין יודע מכחו". יש לנו כח, יש בנו כח עצום! וכשנשכיל להשתמש עמו נוכל להנצל מכל התאוות רעות, מכל המידות רעות, ותהיה לנו רק אהבה דקדושה להשם יתברך, השתוקקות להשם יתברך - כח כזה יש לנו? אלא מאי? צריך להשתמש עמו, הוא מונח בקרן זוית, 'תורה מונחת בקרן זוית', התורה מונחת בפניה, ובזמן הזה אנו עושים כאוות נפשנו...

הלא אלו הם דברי הנשר הגדול שבא ואמר להם: "חזרו עזר מלהיות עניים, שובו אל האוצרות שלכם והיו משתמשים באוצרות שלכם!". יש לנו ברוך השם אוצרות כאלו אצל הרבי, ויש ביכולתנו להיות אנשים כשרים על ידם, אנשים כשרים כמו שהרבי רצה באמת! אלא מאי? אל לנו להיות שלימזל'ניקעם, השתמשו! השתמשו!

א וז"ל שם: חזק ונתחזק. ואל תהיה כפיל הגדול. וכגמל שאפלו כשמשכהו בחטמו העכבר לא יבעט בו. וכל זה מחמת שטות שאין יודע מכחו:

ב עי' שיחות הר"ן נ"א, וז"ל שם בא"ד: והשכל של האדם יכול לעמד כנגד כל התאוות... ואפלו מי שקבר נמשך אחר תאוות עולם הזה ועבר מה שעבר, ונפגם שכלו ונתבלבל ונתמעט, אף-על-פי-כן במעט מעט שכל הנשאר יכול גם-כן לעמד! ואפלו נקדה אחת מן השכל יכולה לעמד כנגד כל העולם עם התאוות!. ועי' לקוטי הלכות, ברכת הריח ד' אות א'.

ג עי' קידושין ס"ו ע"א.

ד ביטוי לשון ע"פ ספר סיפורי מעשיות מעשה י"ג, אצל יום הראשון של הבעטליר העוור.

דיבורים קדושים...

בתורה זו (ליקוטי מוהר"ן תו' ל"ד אות ג') מדבר הרבי מענין ה'דיבור'. ידוע שענין 'פגם הברית' כלול מענינים רבים; בתורה אחרת¹ אומר הרבי: 'כשהדיבור פגום אזי נחשב הדבר לפגם הברית'. אדם שאצלו הדיבור אינו שמור, הוא מדבר דברים בטלים, זהו פגם הברית; כשם שאי שמירת העיניים ואי שמירת המחשבה נחשב לפגם הברית, כמו כן הדיבור כשהוא אינו שמור כדבעי הרי זה פגם הברית.

אומר הרבי: העיקר הוא הדיבור, כשהדיבור מלא אלקות - "מלא פום", זהו היסוד, מלאפום הוא המרכבה ליסוד, וכשהפה מלא אלקות אזי הדיבור בשלימות, ויכול לקבל רוב שפע, משום שיש לו כלי טוב. ממילא כשהדיבור קדוש כל כך, נסתלקים החרפות, והאהבות הרעות מתבטלות, ואין להם מקום אצלו.

לפעמים מתעורר אצל האדם אש התאוות ואין לו מושג מהיכן זה בא לו?! הוא מדבר דברים בטלים והדיבור אצלו פגום - זה נקרא פגם הברית, ממילא מתעורר אצלו אש של תאוות רעות, משם זה מגיע, בגלל שהדיבור אצלו פגום, בגלל שהוא לא נזהר בדיבורו.

נקודה נוספת: על דברים אחרים אדם שב בתשובה, אולם בדברים בטלים הוא כל כך מורגל, עד שהדבר נעשה אצלו היתר גמור, הוא אינו שב בתשובה על זה; יושבים מדברים וצוחקים, ורוויים מכך תענוג וקורת רוח...

(אחד הנוכחים: בערב יום כיפור אנו מתוודים: 'דיברתי דברים בטלים').

¹ עיי' ליקו"מ סי' כ"ט, ובסי' י"ט.

¹ ליקו"מ ל"ד, אות ג': ובחינה הזאת, הינו "ויסוף הוא השליט", הוא בחינת מלאפום. כמו שכתוב (בכל ספרי קבלה ומובא ב"שערי ציון" בשער תקון הנפש) ברית מרפכה ליסוד, אשר הוי"ה שלו בנקוד מלאפום. כי המלאפום הוא האותיות מלא פום, להורות, שקלי השפע, הינו הפה של הצדיק, הוא מלא מאלקות של השם יתברך. כי לכאורה קשה, למה אנו צריכין לתפלה, והשם יתברך יודע מחשבות. אבל מחמת שהדיבור הוא כלי השפע, שבהם מקבלין השפע. כמו שכתוב (דברים א) "ויברך אתכם כאשר דבר לכם", הינו לפי הדיבור כן השפע. אם הדיבור הינו כלי השפע הוא בשלמות ובמלאוה, אזי יכולין לקבל בהם רב שפע. והדיבורים של הצדיק, בודאי הוא בשלמות ובמלאוה, לכן יכול להמשיך השפע לישראל. ועל ידי זה נקרא בחינת מלא פום, להורות שהפה שלו במלאוה ובשלמות:

כן כן, דברים בטלים, דברים בטלים זה נורא. מובא בספרים הק' שעיקר הדין וחשבון שהאדם ייתן יהיה על חלק הדיבור, מדוע לא שמר את הדיבור כדבעי. כל זה דיבר הרבי מהצדיק, שהצדיק הוא מלא פום, מלא באלוקות, זהו ברית, יסוד, זוהי נקודת הצדיק.

להשפיע להאיר ולעורר לב חבירו...

(ממשך באות ד') אומר הרבי: וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יֵשׁ בוֹ בְּחִינַת "צָדִיק מוֹשֵׁל".
'וּיִגְבֶּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם' - גאווה כזו מותר שיהיה לו לאדם: 'כי יש בחינת צדיק מושל!'
שְׁהוּא בְּחִינַת מְלֵא פִּוּם, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב: "וְעַמְדָּ בְּלֶם צָדִיקִים".

וְזֶהוּ פְּרוּשׁ: "יִשְׂרָאֵל מְמוֹשְׁלוֹתָיו", תִּינוּ 'מִי מוֹשֵׁל בִּי צָדִיק'. בִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, דְּבָר יָקָר שְׁהוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה, מֵה שְׂאִין בְּחִירוֹ. כְּמַעֲשֵׂה דְאֲבִי וְאֲבָא אֲמָנָא. (אבִי תמה): 'לאבא אומנא נותנים שלום מן השמים מידי יום ואילו לי רק פעם בשבוע?! הַשִּׁיבֵנו לוֹ, לָא מְצִית לְמַעְבַּד בְּעַבְדָּא דְאֲבָא אֲמָנָא.

וּבְחִינָה זוֹאת שֵׁשׁ בּוֹ יוֹתֵר מִחִבְרוֹ, הוּא מְשַׁפֵּיעַ וּמְאִיר וּמְעוֹרֵר לֵב חִבְרוֹ, וְחִבְרוֹ צָרִיךְ לְקַבֵּל הַתְּעוֹרְרוֹת וּבְחִינָה זוֹאת מְמַנּוּ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב: וּמְקַבְּלִין דִּין מִן דִּין. אבִי צָרִיךְ לְקַבֵּל הַתְּעוֹרְרוֹת מֵהַבְּחִינָה שֶׁל אבא אומנא.

זהו הענין של 'מכל מלמדי השכלתי'; מאחר ואני יודע שאצל השני יש נקודה שאין בי, עלי ללמוד זאת ממנו, וזהו סימן שהתורה נלמדת לשמה. כשלשני יש נקודה שאין בי, עלי ללמוד זאת ממנו - הלא זו תורת השם!

'איזהו חכם - הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי^י. 'איזהו חכם' אומר הרע"ב: 'הכי קאמר איזהו חכם שראוי שיתהלל בחכמתו?' הלומד מכל אדם! סימן

^י דברי הימים-ב יז, ו.

^ח ישעיה ס, כג.

^ט אבות פ"ד מ"א.

ללימוד שהוא אמיתי - כשהוא לומד מכל אדם, היכן שיש איזה טוב שאינו יודע ממנו, הוא בא ולומד! שהרי 'אינך יכול לעשות מה שהשני עושה'.

הרבי ממשיך ואומר שהבחינה שיש בו יותר מבחבירו צריכה להשפיע להאיר ולעורר לב חבירו, וחבירו צריך לקבל זאת ממנו.

נמצא איפה, שאביי צריך היה לקבל את הנקודה של אבא אומנא, ונמצאו למדים שאכן אפשר לזכות ולהגיע לנקודת החבר. אלא מאי? אביי סבר: 'איזה שייכות יש לי עם אבא אומנא? הלא הוא רופא שעוסק בהקזת דם?!' (חסר)

הנקודה שיש בו יותר משיש בך אתה צריך לקבל ממנו!

מה אומר כאן הרבי שצריך לקבל מנקודת החבר? והלא זה 'אביי' וזה 'אבא אומנא'?! אך אעפ"כ אתה צריך לקבל מחברך נקודה זו, ואתה תשתמש עם זה לענינים שלך; הלא אביי אינו מקיז דם, אבל הוא כבר ישתמש עם זה לעניניו הוא.

להיות מקבל - לא נותן!

כתוב: 'וקרא זה אל זה', אומר התרגום: 'ומקבלין דין מן דין'. המלאכים קוראים זה לזה: 'וקרא זה אל זה ואמר', קדושה, המלאכים מקבלים דין מן דין. זהו דבר פלא, שהרי כתוב 'וקרא זה אל זה?!'

'ומקבלין דין מן דין' זה דבר כזה - טמון בזה מין אמת; הסימן שאני מכוון אל האמת הוא - כשאני מקבל מכל אדם! כשנקודה מסוימת חסרה לי - אקבל אותה מחברי! זהו סימן שאני מכוון אל האמת, זה שהתורה מונחת אצלו - ממנו אקבל! 'איזהו חכם - הלומד מכל אדם?!' (חסר)

נקודה נוספת שמונחת כאן: הרבי אומר כאן, 'ומקבלים דין מן דין', לא כתוב 'נותנין זה לזה', אלא 'מקבלין דין מן דין'. כששני אנשים מתקבצים יחדיו - אם אני חפץ להיות

'נותן' זה לא טוב, אולם אם אני חפץ להיות 'מקבל', והשני חפץ גם הוא להיות 'מקבל', או אז הדיבורים שנדברים ביניהם הם דיבורים אחרים!

כשזה מקבל וזה מקבל - 'ומקבלים דין מן דין' - זהו המכוון שצריך להיות כשמתקבצים לדבר יחדיו; 'אני חפץ להיות מקבל', אך היות ואני לעצמי אינני יכול, ממילא כשיש שני אנשים אוכל לקבל מהשני.

כִּי קָדַם מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה הַמְּשַׁלָּה בְּיַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר מִתֵּן תּוֹרָה נָתַן הַמְּשַׁלָּה לְיַד כָּל יִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ וְכוּ'. וְזוֹתוֹ: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶהךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", תִּינֹן קָדַם מִתֵּן תּוֹרָה, תִּהְיֶה הַכֹּל אֲנֹכִי. וְאַחַר מִתֵּן תּוֹרָה, תִּרְחַב פִּיךָ וְאִמְלֵאָהוּ, זֶה בְּחִינַת מְלֵאפּוֹם. שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט, תִּינֹן מִי מוֹשֵׁל בְּךָ, תִּינֹן שֶׁהַשֹּׁפֵעַ הוּא לְפִי תִּרְחַבֶּת הַפֶּה, וְלִפִּי כָּלִי תִּדְבֹר, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ.

אפילו כשהקדוש ברוך הוא עוזר, אחד שיש לו שפע - עליו לבדוק את עצמו האם יש לו כלי השפע. וה'כלי' - אומר הרבי - זה 'הפה', 'הדיבור'! אדרבה, ככל ששפעו של האדם מרובה יותר, כמו"כ עליו להרבות בדיבורים להשם יתברך, או אז יהיה לו כלי נאה יותר; הלא משפיעים לו שפע, שיראה להכניסו לתוך כלי; 'יש לך שפע גדול יותר? הכן כלי גדול יותר!'.

(השואל: מה עם העשירים הגדולים שאין להם התבודדות?) זה באמת לא בסדר, השפע גורם להם לחטוא, שפע בלי כלים סופו רע ומר מאד!^א)

אמונת חכמים גם בדברים הקלים

(קטע משיעור הנאמרה באותה זמן מייפ #79)

הרבי אומר כאן בתורה ס"א שפגם אמונת חכמים מגיע עד המח.^ב

^א עיי' ליקוטי הלכות מילה ה"ה, אות ד' וה'.

^ב וז"ל שם, אות א', בא"ד: על ידי פגם אמונת חכמים פנ"ל. אזי עולים עשנים סרוחים אל המח, ומערבבים ומבלבלין דעתו:

הרבי ציווה עלינו לא לעשן סיגריות²⁷, הרבי הורה לנו לא להריח טבק, לא לאכול בצל חי²⁸; אמנם העובדה שאני מריח טבק אינה חמורה כל כך, אבל מה עם האמונת חכמים!?

הלא זהו אותו רבי, והוא זה שהורה לנו לא להריח - הלא פגמת באמונת חכמים!?

ופגם אמונת חכמים חמור יותר מהרחת טבק...

הלא פגם אמונת חכמים זה עולם אחר!

כשהרבי אומר דיבור - הדיבור כלשעצמו, אני יודע? ... אבל הפגם באמונת חכמים זה יש לי הרי, ופגם זה עלול להביאו לידי קלקולים רבים בעבודת השם.

היות והדיבור הזה אינו חשוב בעיני, הוי אומר שכל האמונת חכמים שלי ברבי מזולזלת בעיני, וממילא גם הדיבור הפרטי הזה אינו חשוב כל כך.

מה הפירוש: 'הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה'²⁹? אמנם המצוה כתובה בתורה; לא לחלל את השבת; שביעית; זהירות משמיטה; יש שחייב סקילה ויש שאינו חייב סקילה, אולם פגם האמונה שוה בשניהם, העובדה שאינך זהיר בענייני שביעית היא משום שאתה לועג לזה, אין לך אמונה בזה.

באה המשנה ואומרת: 'הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות'. ועוד, משום שזה הרי פגם אמונה, שהרי מי אומר לך שזה אסור? אותו אחד שמזהיר אותך על דבר גדול - מזהירך גם על דבר קטן, הוא זה שמצוה עליך!

דבר נוסף: אחד שלא מקיים דברים גדולים כמו קימת חצות וכדו', יהיו לו תירוצים בעולם העליון, אבל זה הרי דבר קטן, הלא ציווי יש בכוחך לקיים? מדוע בכל זאת אינך מקיימו? משום שיש פגם באמונה! נמצא איפה שלא רק בדבר קטן זה הנך מזולזל, אלא זהו פגם באמונה.

²⁷ עי' חיי מוהר"ן תע"ב.

²⁸ עי' שיחות הר"ן רס"ה.

²⁹ אבות פ"ב מ"א.

בספר המידות אומר הרבי: "מי שאין יכול ללמד פי אין לו פנאי ולומד פשפת וראש-חדש, פנה הוא מעציר את רוח תפמאָה". מדוע באמת? משום שבאמת חפצו ורצונו ללמוד כל ימות השבוע, אלא מאי, אין ביכולתו ללמוד, והא ראייה: שבשבת וראש חודש הוא כן לומד! אולם אחד שגם בשבת לא לומד - זה שהוא לא לומד זה לא בגלל שאין לו זמן, אלא שהלימוד אינו חשוב בעיניו, והראיה: שאפילו בשבת שיש לו פנאי ללמוד אינו לומד. נמצא שאשמתו תלויה בו אף על שאר ימות השנה.

הוא הדבר בציוויו של הרבי; לקום חצות בלילות החורף¹⁷; להיות יהודי כשר; לשבר כל התאוות; וכן ציוויו של הרבי שלא לעשן סיגריות; לא הריח טבק. אחד שמציית לרבי ולא מעשן סיגריות יכול לומר: 'שאר ציווים לא קיימתי מחמת קושי, היה לי יצר הרע'. אולם אם גם בדברים קטנים הוא אינו מציית לרבי, סימן הוא שאמונתו בצדיק חסרת שלימות, וממילא פגם זה נוגע בכל הדברים.

(ר' משה ביננשטוק: יש אומרים שהרבי לא התכוון לסיגריות; יש אחד שכבר אינו בין החיים שאמר: 'הרבי התכוון למקטרת דווקא') עוד מעט יאמרו שגם בצלים לא...

(השואל: ר' אברהם ר' נחמן'ס לא אכל בצל ירוק?) הוא היה אומר שלא לזה התכוון הרבי. בצל ירוק, בזמן שגדלים עליו סיבים לבנים אין לו שום חריפות, אולם משמתחילים לאכול; הלא הבצל גדל מאד מהר ונמצא שהיום עוד מותר לי, אולם למחרת אסור לי, ואם אוכל היום אני עלול לאכול גם מחר.

בצל מבושל מותר לאכול, (השואל: שרוי?) שרוי זה כבר... אולם בצל מבושל מותר לאכול, זהו. השם יתברך יעזרנו שנזכה לאמונת חכמים.

(השואל: הרבי אמר שבראש חודש צריך ללכת למקוה קודם התפילה?) הרבי ניגש פעם לרבי נפתלי - ר' נפתלי כבר היה ועטר בטלית ותפילין: "נו, מקוה?!". ענה רבי נפתלי לרבי שהוא ילך אחר התפילה. אמר לו הרבי: "בראש חודש צריך מקודם להיכנס למים". פשט רבי נפתלי את הטלית ותפילין והלך לטבול במקוה.

¹⁷ עיי שיחות הר"ן אות ש"א.

(ר' נחמן בורשטיין: באיזה לשון התבטא הרבי - 'מי שמכיר אותי יכול להעיד עלי'...?) הרבי נענה ואמר: "מי שמכיר אותי יכול להעיד עלי שאין בי תנועה של יהודי טוב".

(ר' משה: השאלה היא מה הכוונה 'תנועה של יהודי טוב'?) מדוע נקמ הרבי בלשון 'מי שמכיר אותי'? כפי הנראה רק אחרי שמכירים אותי יכולים להעיד עלי, אחרת אי אפשר לומר עדות. (ר' נחמן: אבל יש דיבור נוסף: 'כמו שאתם רואים אותי אין בי שום תנועה של יהודי טוב') לא לא, 'מי שמכיר אותי'...

הסתלקות ר' נחמן טולטשינער

(השואל: זה נכון שרבי נחמן טולטשינער טרם הסתלקותו החווה בידו על הקרקע ואמר: 'גם שם ידך תנחני'?) אני לא שמעתי על כך.

אני עוד שמעתי מר' אייזיק'ל; ר' אייזיק'ל נכח בשעת הסתלקותו של ר' נחמן טולטשינער, הוא עמד על ידו בשעת ההסתלקות. סיפר ר' אייזיק'ל שר' נחמן טולטשינער טרם הסתלקותו החל באמירת 'ברוך שמייה', וצעק בקול: 'ביה אנא רחייך! ביה אנא רחייך!' לאחר מכן החל לומר: 'אלקיי! נשמה שנתת בי טהורה היא', ומשהגיע למילים: 'ואתה עתיד ליטלה ממני' - יצאה נשמתו בטהרה!

(ר' חיים שלמה רוטנברג: הוא ציוה להכין גריסים לציבור?) הוא ציווה על בני הבית שיכינו 'גריין' (דייסא עשויה מגריסי שיפון). היות ובתקופה זו של השנה מזג האוויר עדיין קריר - יום כ"ו ניסן: "כשישובו מבית העלמין יהיה קר, שיתנו לכל אחד צלחת גריין". הוא כבר ראה שהוא עומד להסתלק.

ר' אייזיק'ל סיפר שבשעה שהוציאו את מיטתו של ר' נחמן מהבית, ציבור המלווים נזכרו שהיום הרי כ"ו ניסן, יום היארצייט של יהושע בן נון, (אחד הנוכחים: התלמיד האמתי). (השואל: מתי נולד הרבי, באיזה יום בשבוע?) בשנה ההיא (תקל"ב) חל ראש חודש ניסן ביום השבת.

חלפו מאז ר"ג שנים, מאתיים ושלוש שנים, מיום הולדתו של הרבי (תקל"ב - תשל"ה).
(ר' חיים שלמה: זקן האדמו"רים בדורנו!)

”כל מהותו מונח בקול”

(חסרה ההתחלה, לומד לקוטי מוהר"ן תורה ל"א אותיות ח-ט)

בתורה כ"ז מביא הרבי את הפסוק: 'רועה זונות יאבד הוֹן'^ח, אדם שמתחבר עם הזנות אזי הוא מאבד הון, והגמרא מבארת הכוונה, שהוא מאבד את קולו.

ויש להבין מה הכוונה 'מאבד את הקול'? הלא יש רשעים שכובשים את העולם בקולם?! אלא הכוונה היא, שהם מאבדים את הקול דקדושה שלהם, וכשהם מוציאים קול, זהו קול של פגם הברית. ממילא אלו המאזינים לקולם, לפי שעה קולם מוצא חן בעיניהם, אולם לאחר מכן רח"ל מתחיל לבעור בהם פגם הברית, וזאת, משום שכל מח החזון משוקע בקול הזמר ההוא.

אחד החזונים הדגולים התבטא פעם ואמר: 'אנו לא יכולים לחשוב מחשבה זרה בשעת התפילה, מאחר ואנו חייבים לכוון פירוש המילות, כדי שנדע כיצד לסלסל בקולנו'. נמצא שהוא הדין להפך - האדם מונח כל כולו בקול, הוא נכנס כל כולו לתוך הקול.

(ר' משה: הרבי אומר שעל ידי שמירת הברית זוכים להודככות הקול^ט, נמצא שגם להפך: יכול להיות אחד שהוא שומר הברית אולם אין לו קול יפה כל כך!)

^ח וז"ל: וְזֶהוּ פְרוּשׁ (מְשָׁלִי כ"ט): "רְעֵה זֹנוֹת יֹאבֵד הוֹן", 'הוֹן' זֶה בְּחִינַת קוֹל, כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה: 'כִּפְדֵ אֶת ה' מֵהוֹנָה אֶל תִּקְרֵי מֵהוֹנָה אֶלָּא מְגֻרָנָה'. (פְּמוּבָא בְּבֵית הַסֵּמֶן נ"ג בְּשֵׁם הַפְּסִיקְתָּא, וְכֵן בְּרֵשׁ"י מְשָׁלִי ג' בְּהַגְ"ה שָׁם. וְלִשׁוֹן הַפְּסִיקְתָּא אֶלָּא מִחֲנִנָּה וְכוּ' אִם נָתַן לָהּ קוֹל עֶרֶב וְכוּ'). וְכִשְׁפוּגָם בְּבְרִית, נִפְגָּם קוֹלוֹ, עֵי"שׁ.

^ט שָׁם, וז"ל: וְלִפִּי הַהִזְדַּכְכוֹת חֲכָמְתוֹ בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת אֱלוֹ הַנִּל, כֵּן הַזְדַּכְכוֹת קוֹל רְנָתוֹ. בְּבְחִינַת: 'זָקֵן זֶה קָנָה חֲכָמָה' (קְדוּשֵׁין ל"ב:), 'הַקָּנָה מוֹצִיא קוֹל' (בְּרִכּוֹת ס"א וְעֵין זֶהר פְּנִיחַס רל"ב רל"ד רל"ה:). וְזֶה (שִׁיר הַשִּׁירִים ב:): "הֲרֵאִינִי אֶת מְרֵאִיק", זֶה בְּחִינַת הַדְרַת פְּנִימ, בְּחִינַת זָקֵן כְּנִ"ל. 'הַשְּׂמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ' וְכוּ' עֵי"שׁ:

כן כן, וודאי שכך, וכי קול יפה הכוונה לקול חזני? - קול נקי! הרבי מפרש: "הראיני את מראיך" - 'הראה לי הדרת פנים שלך, את מוחך'. "השמעיני את קולך" - 'אזי אני חפץ לשמוע את קולך!'

הראה לי את ההדרת פנים שלך, את המח שלך - או אז אוכל לשמוע את קולך!

באומן היה יהודי בשם ר' יעקב סירוקה - לא בזמנים שלנו - הוא היה יהודי ירא שמים גדול, יהודי חסידי, והיה חזן בעל שם עולמו, הוא שימש כחזן בבית הכנסת הגדול באומן.

בית הכנסת הגדול היה מלא וגרוש ביהודים שבאו לשמוע את תפילתו, (ואע"פ שהיה חזן בעל שם כזה) היו יהודים שהלכו משם כדי לשמוע את תפילתו של ר' נחמן טולטשינער; 'ר' נחמן מתפלל טוב יותר'... 'מתחשק יותר לשמוע אותו'... עזבו את בית הכנסת הגדול כדי לשמוע את ר' נחמן טולטשינער; 'הוא מתפלל טוב יותר!'. קול שטמונים בו קדושה ויראה כזו - קול זה נשמע טוב יותר!

"כל עבודתו רק רצון חשק וכיסופין דקדושה"...

לעיל (באות ו') אמר הרבי כך: "ומי שהווא בבחינת ברית, אזי 'חסד מתגלה בפמא דאמה', בבחינת: "לעולם אשמר לו חסדי ובריתי נאמנת לו". ובשביל זה נתנה מדת חסד לאברהם, כי הוא היה ראש למאמינים וראש לנמולים. ובשנתגלה החסד, תינו האהבה ותהשתוקקות, בבחינת: "כי חולת אהבה אני". אזי הוא עושה נפשות^{כא}.

יהודים יראים ושלמים שהם שומרי הברית, יש להם השתוקקות להשם יתברך! יש להם אהבה להשם יתברך! געגועים להשם יתברך! 'חסד מתגלה בפומא', מתגלית

^כ ליקו"מ סי' ל"א, אות ו', וז"ל: ומי שהווא בבחינת ברית, אזי: 'חסד מתגלה בפמא דאמה' (אדרא נשא קמ"ב.), בבחינת (תהלים פ"ט): "לעולם אשמר לו חסדי ובריתי נאמנת לו". ובשביל זה נתנה מדת חסד לאברהם, כי הוא היה ראש למאמינים וראש לנמולים.

^{כא} שה"ש ב, ה.

אהבה, הוא מתהלך עם השתוקקות להשם יתברך! כל כולו קורא ומכריז אהבה והשתוקקות להשם יתברך!

כך למדנו לעיל, ממשך הרבי ואומר, שזה נקרא 'אברהם', שכן אברהם אבינו ע"ה היה; הוא התהלך עם השתוקקות להשם יתברך^כ.

ומי שהוא בְּמִדְרַגַּת אַבְרָהָם, הֵינּוּ בְּחִינּוֹת 'בַּעַל נֶפֶשׁ'. בחוץ לארץ יש אנשים המכונים, 'בעלי גוף', אדם עשיר נקרא 'בעל גוף', הוא חושב רק על הגוף. אולם 'בעל נפש', זה אחד שיש לו השתוקקות להשם יתברך, שכן השתוקקות באה מהנפש, אדם כזה נקרא 'בעל נפש', הוא מתהלך עם השתוקקות להשם יתברך.

זכורני, מתתי הי"ד, כי היה מתהלך עם השתוקקות כזו להשם יתברך... יהודים יראי שמים היתה להשם השתוקקות נוראה להשם יתברך, געגועים עזים להשם יתברך! הרבי אומר: 'חסד מתגלה!' ממנו יוצאת אהבה, אהבה יוצאת ממנו, יש לו השתוקקות להשם יתברך!

ענין 'שמירת הברית' הוא - שאין לו לאדם שום אהבה אחרת; פגם הברית זה הרי אהבות נפולות, אולם אדם שאין לו שום אהבה אחרת מלבד אהבה להשם יתברך, ממילא הוא תמיד מתהלך עם אהבה, עם השתוקקות להשם יתברך.

כך מביא הרבי מהזוהר: 'חסד מתגלה' - אהבה יוצאת ממנו!

(ר' משה: פעם נענה הרבי ואמר שרצונו שיהיו לו תלמידים כאלו שיתהלכו ביערות וינהמו להשם יתברך כחיות הנוהמות ביער). כן, שינהמו כחיות הנוהמות ביער! זה נקרא אהבה להשם יתברך!

^כ עי' ליקו"ה ברהמ"ד ה"ד, אות כ"ד, וז"ל: אַבְרָהָם הָיָה נָדִיב לֵב הָרָאוּשׁוֹן. שְׁכָל עֲבוֹדָתוֹ הָיְתָה רַק רְצוֹן וְכִסּוּפִין דְּקִדְשָׁה כְּמוֹ שְׁמֵבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (ליקו"מ קמ"ב). כי הוא הָיָה קִדְּם מִתַּן תּוֹרָה, וּבִתְחִלַּת עֲבוֹדָתוֹ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מִשׁוֹם מִצְוָה, וְהָיְתָה כָּל עֲבוֹדָתוֹ רַק רְצוֹן וְחֶשֶׁק וְכִסּוּפִין דְּקִדְשָׁה... וְעַל-יָדֵי כָּל זֶה הִתְפָּאָר בּוֹ ה' יִתְבָּרַךְ מְאֹד, כְּמוֹ שְׁכָתוּב "אַבְרָהָם אוֹהֲבִי".

^כ ה"ה החסיד ר' מתתי בארזעסקי ז"ל, מגדולי העובדים ולמדן מופלג באומאן

”לי הכסף ולי הזהב”

ממשך הרבי ואומר: **אָזי בּוֹדַאי כּל אַכילוֹתַיו וּסְעֵדוֹתַיו בְּבַחֲיַנַת לֶחֶם הַפְּנִים^{כד}.**
 אכילתו מתקדשת בבחינת קדושת לחם הפנים. **בְּבַחֲיַנַת: ”הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי”, ”הַתְּהַלֵּךְ”,**
זֶה בְּבַחֲיַנַת רַגְלָיו, בְּבַחֲיַנַת פְּרָנְסָתוֹ. בְּבַחֲיַנַת: ”וְאֵת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם”, (וּדְרָשׁוּ
 רְבוּתֵינוּ, זְכוּרֵנוּ לְבְרָכָה, סְנֵהֲדִין ק”י זֶה מְמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמְעִמִּידוֹ עַל רַגְלָיו). **”הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי”,**
שְׁנַעֲשֵׂה מֵהֶם בְּבַחֲיַנַת פְּנִים.

זה שאוחז במדריגתו של אברהם אבינו ויש לו אהבה והשתוקקות להשם יתברך,
 אזי פרנסתו בבחינת לחם הפנים, פרנסתו זוהרת ומאירה, הכסף שלו נעשה כסף
 חשוב.

הלא פסוק זה נאמר אצל קרח: **’ואת כל היקום אשר ברגליהם’** - כל וממונם ורכושם
 נבלע באדמה, עד שאפילו מחט לא נותרה מקרח ועדתו^{כה}. שכן בפרנסה כמו של קרח
 אין הקב”ה חפץ, ואין לה תקנה כי אם בליעה באדמה!

אולם ‘התהלך’ - זה ‘לפני’, אזי אור הפנים מאיר בפרנסה, ואזי הוא בבחינת לחם
 הפנים, הכסף אינו נבלע באדמה, ואדרבה! על כסף כזה אומר הקב”ה: **’לי הכסף ולי**
הזהב^{כז}!’, הקב”ה מתפאר עם כסף כזה, כסף כזה מאיר^{כח}.

^{כד} שם באות ט’ וז”ל: ומי שהוא במדרגת אברהם, הינו בחינות בעל נפש, אזי בודאי כל אכילותיו
 וסעדותיו בבחינת לחם הפנים. בבחינת (בראשית י”ז): **”הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי”, ”הַתְּהַלֵּךְ”,** זֶה בְּבַחֲיַנַת רַגְלָיו,
 בְּבַחֲיַנַת פְּרָנְסָתוֹ. בְּבַחֲיַנַת (דברים י”א) **”וְאֵת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם”,** (וּדְרָשׁוּ רְבוּתֵינוּ, זְכוּרֵנוּ לְבְרָכָה,
 סְנֵהֲדִין ק”י זֶה מְמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמְעִמִּידוֹ עַל רַגְלָיו). **”הַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי”,** שְׁנַעֲשֵׂה מֵהֶם בְּבַחֲיַנַת פְּנִים. וְזֶה
 בְּבַחֲיַנַת (שמואל א כ”א): **”לֶחֶם חֵם בְּיוֹם הַלְקָחוֹ”,** הֵינּוּ לֶחֶם הַפְּנִים, הֵם לֶחֶם חֵם, דְּרָגִין דְּאֲבָרָהֶם, שֶׁהוּא
 בְּבַחֲיַנַת (בראשית י”ח): **”כָּחֵם הַיּוֹם”**: וְאִזּוֹ כָּל הָעֶכּוֹ”ם וְכָל הַכּוֹכָבִים וּמְזֹלוֹת שָׁהֶם תַּחְתֵּיהֶם, כָּלֵם הֵן
 טוֹרְחִין בְּשִׁבִיל זֶה הָאִישׁ. בְּבַחֲיַנַת (תהלים ק”י): **”שֵׁב לִימִינִי”,** בְּבַחֲיַנַת אֲבָרָהֶם, **”עַד אֲשִׁית אוֹיְבֵיךָ הַדּוֹם**
לְרַגְלֵיךָ”, שָׁהֶם טוֹרְחִים בְּשִׁבִיל פְּרָנְסָתְךָ וְכו’.

^{כה} ירושלמי סנהדרין פ”ה ה”א.

^{כז} חגי ב, ח.

^{כח} ע”פ ליקו”מ סי’ כ”ה, וז”ל שם: וְהַתְּגַלּוֹת גְּדֻלוֹת הַבוֹרָא, הוּא עַל-יְדֵי צְדָקָה שְׁנוֹתֵינוּ לְעֵנֵי הַגּוֹן. כִּי
 עֵקֶר הַגְּדֻלָּה וְהַפְּאָר הוּא הַתְּגַלּוֹת הַגּוֹנִין. וְכִסֵּף וְזָהָב הֵן הֵן הַגּוֹנִין, כִּי גּוֹנִין עֲלָאִין בָּהֶם. וּגּוֹנִין עֲלָאִין
 הַמְּלַבְּשִׁים בְּכִסֵּף וְזָהָב, אִין מְאִירִין אֵלָא כְּשִׁבְאִים לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, כִּי שָׁם מְקוּמָם. וְנִכְלָלִים זֶה בְּזֶה,

פסוק זה: 'ואת כל היקום אשר ברגליהם' הנאמר בקרח, שממנו מביאים ראי'; היכן שקעה כל עשירותו? הלא אפילו מחט שנמצאה בבית אחר התגלגלה עד שנבלעה באדמה! וכל זה כדי שלא יישאר זכר ושארית מקרח, עד כדי כך שאפילו מחט לא תוותר ממנו. וזאת, משום שזהו ענין של פגם הברית, כמו עמלק שאסור להותיר ממנו זכר ושארית^{כח}.

אולם כסף של שומר הברית, זהו 'התהלך', הכסף שלו הוא 'לפני', אור הפנים מאיר בו!

וְזֶה בְּחִינַת: "לֶחֶם חֵם בְּיוֹם הַלֶּקֶחַ"^{כט}, הנאמר על לחם הפנים. לחם הפנים הונח על ה'שולחן' למשך שמונה ימים, ואע"פ כן נשאר בחמימותו וטרויותו כבשעת הנחתו ביום הראשון! חִינּוּ לֶחֶם הַפָּנִים, חֵם לֶחֶם חֵם, דְּרָגִין דְּאִבְרָהֶם, שְׁהוּא בְּחִינַת: "בְּחֵם חֵם". אצל אברהם כתיב: "כחום היום"^ל, היינו, שתמיד היה לו לב בווער להשם יתברך, מין תשוקה להשם יתברך - כחום היום! והיכן נאמר פסוק זה? בלחם הפנים! משום שלחם הצדיק הוא כלחם הפנים!

וְאִזּוּ כָּל הָעֵבֹרִים וְכָל הַבּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת שְׁהֵם תַּחְתֵּיהֶם, בְּלֵם הֵן מְזֻרְחִין בְּשָׂבִיל זֶה הָאִישׁ. בְּבְחִינַת: "שֵׁב לְיָמֵינִי", בְּחִינַת אִבְרָהֶם, "עַד אֲשִׁית אוֹיְבֶיךָ הָרוֹם לְרַגְלֶיךָ", שְׁהֵם מְזֻרְחִים בְּשָׂבִיל פְּרִנְסָתָהּ. בְּבְחִינַת: "לְחִמְנוּ חֵם סָר צֵלֶם מֵעֲלֵיהֶם", 'כִּי מִרְאֵה חֲמָה עֲמָקָה מִן הַצֵּל', 'חֲמָה' בְּחִינַת "בְּחֵם חֵם", בְּחִינַת "לֶחֶם חֵם". אֲכָל בְּשֹׁפֵר צֵלֶם, אִזּוּ נִתְעַלָּה וְנִתְרָאָה מִרְאֵה חֲמָה, דְּרָגָה דְּאִבְרָהֶם. וְהֵם נִשְׁפָּלִים תַּחְתָּיו, בְּבְחִינַת: "עַד אֲשִׁית אוֹיְבֶיךָ הָרוֹם" וכו'. וְזֶהוּ: "תַּתְּהַלֵּךְ לְפָנַי וְהָיָה תָמִים" בְּבְחִינַת: "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ" - שְׁלֵא תִצְטָרֵךְ לְדַרְשׁ אַחַר בּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת, כִּי תִהְיֶה לְמַעַלָּה מֵהֶם.

ומתנהרין אלו הגננין, בבחינת (ישעיה מ"ט): "ישראל אשר בה אתפאר", כי מקום הגננין אינו אלא אצל איש הישראלי. וכשמתנהרין הגננין, אזי הקדוש ברוך הוא מתגדל ומתפאר בהם בבחינת (חגי ב): "לי הכסף ולי הזהב."

^{כח} דברים כה, יט. תמחה את זכר עמלק מתחת השמים וגו'.

^{כט} שמואל-א כא, ז.

^ל בראשית יח, א.

בְּצִיצִית או בְּצִיצִית

גם במדינת פולין אומרים בְּצִיצִית; הב"ח כיהן הרי כרבה של העיר קראקא, והב"ח היה סבור שצריך לומר בְּצִיצִית, אולם יש פוסקים שסוברים כשיטת הלבוש.

(ר' משה: יש כלל בהלכה שבכל מקום שהבאר היטב מסיים דבריו כשיטה מסויימת, סימן שכך הוא סובר, ואכן, הבאר היטב מסיים דבריו כשיטת הב"ח שאומרים בְּצִיצִית).

החיד"א בספרו 'שם הגדולים' כותב: 'ראיתי להרב וכו' בספרו תוס' שבת וכו' דכאשר עלה לשמים הרב ב"ח, כרוזא קרי בחיל פנו מקום לרבי יואל מקראקא^{לא}.

המגן אברהם היה מאד נסתר, הם אומרים שהט"ז הוא זה שגילה את המגן אברהם. (נראה דכוונתם ע"י שהדפיסו 'המגיני ארץ', הט"ז והמ"א ביחד על השו"ע, עי"ז נתגלה גדולת המ"א). הוא הוציאו מהעלם אל הגילוי וגילה מיהו המגן אברהם באמת.

עכ"פ בעניינים כאלו איננו מתערבים וכל אחד ינהג כרצונו; להתערב בענייני הלכה איננו מתערבים.

מדוע באמת אנחנו אומרים בְּצִיצִית? רק בגלל הב"ח, כמנהג פולין אשר שם הב"ח כיהן כרב, והוא סובר שצריך לומר בְּצִיצִית. (ר' משה: כמדומני בְּצִיצִית זוהי שיטת הגאון - האמנם?) לכן באמת נהוג אצלנו לומר בְּצִיצִית.

^{לא} וז"ל חיד"א בשם הגדולים: ראיתי להרב וכו' בספרו תוס' שבת וכו' דכאשר עלה לשמים הרב ב"ח, כרוזא קרי בחיל פנו מקום לרבי יואל מקראקא עכ"ל, עיי"ש.

וז"ל התוספות שבת [נכד הב"ח] בהקדמה על ספרו: "ופרשת גדולת בעל הבתים אשר גדלו המלך האמיתי כבר נודע בשערה שבהעלותו ה' אותו לשמים בסערה הכריזו עליו פנו מקום לר' יואל מקראקא הבריה, ודבר זה נתגלה ע"י רוח אחד מסל"ת את המאורע", עיי"ש.

שלא לזוז מסעיף קטן בשולחן ערוך

הליקוטי מוהר"ן הודפס הרי עוד בחיים חיותו של הרבי, בשנת תקס"ח. פעם שאלו את הרבי פשט באיזה קטע מליקוטי מוהר"ן אולם הרבי לא ענה, הוא רק אמר: 'הנכם רשאים לקמט את ספרי כאוות נפשכם, רק שלא לזוז מסעיף קטן בשולחן ערוך'.

הפשט 'הנכם רשאים לקמט את ספרי כאוות נפשכם' הוא: לרבי לא אכפת שתפרש דבריו כך או כך, העיקר שלא לזוז מסעיף קטן בשולחן ערוך.

אל תאמר פשט שעל ידו תבוא לידי סטייה מדברי השולחן ערוך; השאלה אם לומר בְּצִיצִית או בְּצִיצִית, זה לא נקרא 'לזוז מדברי השולחן ערוך', שכן יש שיטות לכאן ולכאן. וכן האם כשמסיימים ברכת מעין שלש אומרים: 'ועל הכלכלה^{לכ}', או רק, 'על המחיה^{לכ}'.

זכורני, באומן היה אחד, הוא היה מגיע על ראש השנה, הוא היה כהן, יהודי ירא שמים גדול, מחסידות חב"ד, הוא היה מגיע מידי שנה לאומן על ראש השנה, ובצום גדליה היה לו יארצייט. אני זוכר שהוא התפלל לפני העמוד; בערב הוא התפלל ערבית, ובבוקר התפלל שחרית, ותפילותיו היו כולם בנוסח חב"ד, אולם אף אחד לא העיר לו על כך, כלום. הוא התפלל שמונה עשרה בנוסח חב"ד, הכל, ואף אחד לא העיר לו מאומה.

אמנם אנחנו לא התפללנו בנוסח זה, אולם הוא היה כל כך מורגל - ללכת ולהעיר לו 'מדוע אתה מתפלל כך?!' ולכן אף אחד לא העיר לו! העבודת השם שכל אחד צריך לסגל לעצמו אינה קובעת אם לומר כך או כך.

^{לכ} מגן אברהם או"ח סי' ר"ח ס"ק ט"ז.

^{לג} משנה ברורה שם ס"ק נ'.

חסיד המתפלל בנוסח אשכנז...

הלא כך אמר הרבי: 'אינני מתערב בענייני נוסחאות!'. הרבי הודיענו שכל נוסח יכול להשתלב עם חסידות, יכולים להתפלל נוסח אשכנז ולהיות חסיד...

(ר' משה: היו כאלו שהתפללו נוסח אשכנז?) אינני יודע, יכול להיות. אחד שהתפלל בנוסח אשכנז לא גילה זאת לאחרים.

(השואל: מהו לשונו של הרבי, 'אתם יכולים לקמט'?) 'הנכם רשאים לקמט את ספרי כאוות נפשכם, רק שלא לזוז מסעיף קמץ בשולחן ערוך!'.

אני רשאי לומר פשט כזה או אחר בליקומי מוהר"ן, אולם לומר פשט שנוגד את דברי השולחן ערוך - זה אסור, זה אסור לי לומר!

מידת האמת שיש אצל הרבי היתה כל כך גדולה, ולכן אם יש אחד שזה הנוסח שלו - שיתפלל עם הנוסח בו הוא רגיל, אף אחד לא צריך לפגוע בשני בגלל נוסח.

הענין של חסידות - נקודת החסידות, באה לידי ביטוי בכך, שבאיזה נוסח שרק תתפלל זה טוב ומקובל! אתה יכול להתפלל נוסח אשכנז, להתחיל ב'מזמור שיר חנוכת הבית' - ולהיות חסיד! גם זה הוא אחד מגילוייו של הרבי, שכן יש כאלו הנוטים לחשוב כי מאחר והוא מתפלל נוסח אשכנז כיצד יכול להיות שהוא חסיד? אך לא!

שבירת מידות רעות קודם לנוסח...

יש מכתב ב'אוהל אלימלך' בסופו, אחד כתב לו שאלה בענין נוסחאות התפילה, באיזה נוסח להתפלל? אותו שואל היה אדם גדול. כידוע הרבי ר' אלימלך היה מקפיד מאד בעניינים אלו, שאל אותו בנו כיצד להשיב לשאלתו. הרבי ר' אלימלך השיב לשאלתו, ואחר כך הוכיחו במכתבו: 'מתי רשאים לשאול כיצד לנהוג בענייני נוסחאות - רק לאחר ששיברו כל המידות רעות, או אז יכולים להתערב בעניינים אלו, אולם כשרחוקים עדיין מכל אלה צריך לשאול?! הוא מוכיח אותו.

הרבי ר' אלימלך לא הניח עצמו לטעות, וזוהי האמת, אחד שמתפלל נוסח אשכנז ובא לשאול אותי באיזה נוסח להתפלל, וכי אתערב בענינים אלו? אע"פ שהנוסח שלנו שאנו מתפללים נחשב אצלנו לנכון יותר, אולם לא אלך ואביע דעותי לאחרים. אחד שמעצמו משנה נוסח, נו, מהיכי תיתי, בסדר. (ר' משה: אבל הבעל שם טוב כן פעל שיתפללו נוסח ספרד, לא?) הלא כולנו מתפללים נוסח ספרד!

(ר' משה: אבל זה כן היה חידוש מהבעל שם טוב, שכן לפני כן מסתמא רוב הציבור התפללו נוסח אשכנז) בגלל שהאר"י הקדוש הנהיג שיתפללו בנוסח ספרד, אולם בשאר חסידויות זה היה נורא: 'הוא נהיה חסיד ועדיין מתפלל נוסח אשכנז?!', אצל הרבי זה לא היה, הלא הרבי אמר: 'אינני מתערב בעניני נוסחאות'.

(השואל: 'הזן ברחמיו' בברכת המזון?) לא, זה לא בא מהרבי, באוקראינה אומרים 'ברחמיו'. (ר' משה: אבל נוסח זה התקבל אצל כלל אנשי שלומינו?) כן, באוקראינה אומרים 'ברחמיו', הלא בכל רחבי אוקראינה נהוג כך.

הרבי אמר שהוא אינו מתערב בענייני נוסחאות, למעט דבר אחד שהרבי כן אמר, שבברכת 'ישתבח' יסיים: 'מלך יחיד חי העולמים', ולא 'מלך יחיד ק-ל חי העולמים'. וזאת, משום שכשם שבתחילת הברכה ב'ברוך שאמר' הנוסח הוא: 'יחיד חי העולמים', כמו כן גם בסוף הברכה צריך הנוסח להיות: 'חי העולמים', ולא 'ק-ל חי'.

(אחד הנוכחים: ברוך שאמר וישתבח הם דבר אחד?) כן, זה ההתחלה, וזה הסוף.

(השואל: בברכת 'את צמח', ומצפים 'תמיד' לישועה נהגו לומר?) לא לא, זה נוסח מהאחרונים, האחרונים הוסיפו זאת, זהו.

(ר' משה: צור ישראל קומה 'מהרה' בעזרת ישראל?) לא, 'קומה בעזרת ישראל', לא אומרים 'מהרה'.

(השואל: ע"פ ליקו"מ תורה קנ"ה^{יד} משמע שצריך לומר: "והוא יוליכנו קוממיות לארצינו", ואילו בסידורים שלנו כתוב 'ותוליכנו') בתורה של אריכת אפיים? (שם אומר הרבי:) שלכן מבקשים

^{יד} וז"ל: וְזֶה שֶׁקִּדְּם קְרִיאת שְׁמַע, שֶׁהוּא אֲמוּנַת הַיְחוד, אָנוּ מְבַקְשִׁים: 'וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ', הֵינּוּ שְׂאֵנוּ מְבַקְשִׁים וּמְתַנַּעְגְּעִים לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכִים לְאֲמוּנָה, הֵינּוּ קְרִיאת שְׁמַע, שֶׁהוּא אֲמוּנָה:

שם על ארץ ישראל, משום שקריאת שמע זה אמונה, תורה קנ"ה, קודם קריאת שמע מבקשים 'והוא יוליכנו קוממיות לארצנו'.

אי אפשר להתבסס על זה, משום שכמה פעמים יש בזהר הק', וכן במדרש פעמים רבות, אך בזהר הק' עוד יותר, שמביא פסוקים לא כפי שהם כתובים בתורה, דבר זה קיים בזהר הק' פעמים רבות, לא שייך לטעות בזה, זה משהו כזה; פעמים רבות רואים שהוא מביא מאמר חז"ל לא במדויק.

כבר שוחחתי על כך עם ר' אלחנן ספקטור מספר פעמים, שאלו אינם טעויות. (ר' משה: אלו שינויי נוסחאות?) לא. למשל, כשזה נוגע לגילוי השגות אלוקות אזי הוזהר מזכיר בזה הלשון, אולם אין זה טעות או נוסח חדש בפסוק.

לבקש מהשם יתברך על כל פרט קטן

אנחנו צריכים להרבות בדיבורים על כך שעלינו לקבוע לעצמנו שיעורי תורה, וודאי, צריכים שיעורים קבועים בתורה, שיעורים קבועים בתפילה. אנחנו צריכים להרגיל עצמנו להתפלל להשם יתברך על כל פרט ופרט, כמו שרבי נתן אמר, 'אפילו על צדקה': "אם הנך מתפלל על זה אני מקנא בך, אחרת אינני מקנא בך!".

אפילו לענין צדקה, כשאני נותן צדקה, לכאורה מה יש לי לבקש מהשם יתברך? אך כן, כשאני חפץ לתת צדקה, עלי לבקש על כך מהשם יתברך, ולהיות רגיל בכך^{לה}. אדם שנוהג כך אזי הוא ממש דבוק בהשם יתברך, האדם נהיה דבוק בכורא יתברך על ידי פעולה זו.

היו כאלו שהחזיקו בהנהגה זו, ובוה גרמו נחת רוח גדול כל כך להשם יתברך. אדם שלפני כל דבר וענין שהוא עומד לעשות הוא מדבר עם השם יתברך, מבקש מהשם

^{לה} עי' ליקו"ה שבועות ה"ב, אות ל"ד, וז"ל שם: ועל פן מצויים הרבה טעויות מאד בנותני הצדקה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שאין זוכין בנקל לתן צדקה להגון. כמו שאמרו רבותינו ז"ל, שמא תאמר, כל הבא לקפץ קופץ? תלמוד לומר, מה יקר חסדך אלקים וכו', כי אינם מצויים לזכות עם מהגנים, עין שם בפרוש רש"י. על-כן צריכין להתפלל הרבה לפני ה' יתברך לזכות לקים מצות צדקה פראוי שיזכה לתן להגון באמת.

יתברך, זה נורא מאד! וכלשונו של הרבי שם: 'סמוכין אליו! קרובין אליו!'. האדם נהיה קרוב להשם יתברך, הוא 'אבי' באמת! דוד המלך אומר^ל: 'הוא יקראני אבי אתה', הוא קרא לי 'אבי אתה!'.

כשמבקשים מהשם יתברך על כל פרט, זוהי התקרבות עצומה להשם יתברך, וזהו כל רצונו של הרבי, כך צריך להיות, זה מה שאנו צריכים, וזה מה שאנו צריכים לפרסם.

אלו הם דבריו של רבי נתן שאמר: 'את התורה קיבלנו ממשה רבינו, אולם קיום התורה זה על ידי הרבי!^ל'. דיברנו לפני כן, מה הפשט בדברי רבי נתן? עיקר כוונתו על תפילה! הרבי הוא זה שהודיע לנו מגודל מעלת התפילה, ובלי תפילה לא שייך שיהיה קיום התורה, ממילא נמצא שעל ידי הרבי יש לנו קיום התורה^ל.

אפילו במצוות ציצית נוהג הדבר כן, כשמבקשים על כך מהשם יתברך אזי נעשה מהציצית ענין אחר לגמרי!

'פתיל תכלת' – פעם והיום

רבי נפתלי; הלא הרבי אמר לו: 'הענין שלך הוא ציצית, ואע"פ ששמך נפתלי, ו'נפתלי' זה הרי אותיות 'תפילין'^ל, אולם הענין שלך הוא ציצית!'. היה פעם שרבי

^ל ע"פ ליקוטי מוהר"ן תנינא, תורה ב'.

^ל תהלים פט, כז.

^ל עי' ליקו"ה ברכת הפירות ה"ה, אות ט"ו, וז"ל: צריכין להתחיל להכין עצמו כל אחד ואחד לקבלת התורה. והעקר הוא קיום התורה, כי התורה כבר קבלנו על ידי משה רבנו, אף בכל שנה ושנה צריכין להכין את עצמו מחדש ולזכות לקבל על עצמו קיום התורה, דהיינו לזכות לתשובה על העבר ולקבל על עצמו מעתה לקיים את כל דברי התורה הזאת.

^ט עי' ליקו"ה ר"ח ה"ה, אות ד', מה שמובא שם בזה"ל: כשאדם מתפלל רק על צרכי נשמתו בעצמו, דהיינו שכל תפלותיו לזכות ליראת ד' ועבודתו יתברך... תפלה כזאת אינה טפלה לתורה, אדרבא, תפלה כזאת היא עקר קיום התורה, מאחר שמבקש רק לקיים את התורה, שזה עקר שלמות התורה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה... וזאת התפלה היא שוה עם התורה וגבה ממנה.

^מ עי' ליקו"מ מ"ז.

נפתלי טיפס על מדרגת העגלה וציציותיו נקרעו, נעמד רבי נפתלי באמצע המדרגות והחל לתקן את הציצית, שהרי הרבי אמר לו: 'ענינך הוא ציצית!'

(השואל: מה עם התכלת?) ענין התכלת הוא כך: אני בעצמי לבשתי תכלת שנים רבות, באומן לבשתי תכלת, וגם ר' אברהם ר' נחמן'ס לבש תכלת. מה השתנה עכשיו שהתכלת נעשה קצת פחות חשוב בעיני? משום שאני מערער על אמינותו! אולם התכלת של הראדזינער – על התכלת שלו אינני מערער.

בשעה שהתכלת התגלה, בשעתו היו חביות רבות של תכלת, אנו לבשנו ציציות תכלת שהכין בנו (של הראדזינער) ר' מרדכי יוסף. בזמני, בנו עוד היה בין החיים, ובכל פעם ששלחנו לו מכתב מאומן שחסר לנו תכלת, תכף ומיד שלח לנו כפי בקשתנו, ללא תשלום וללא כל תמורה. היה לו תכלת עוד מאביו, וזה הספיק למשך זמן רב, היתה זו כמות (כל כך גדולה) שהספיקה עד לימינו, אולם החביות נעלמו שם.

ממילא מאז שיש רק את התכלת הזו אני מתרשל, משום שאני סבור שאין זה תכלת לגמרי. הם מצאו איזה תולעת והם אומרים שזה תכלת, ושיש להם סימנים.

הוא הרי היה אדם גדול – ר' גרשון העניך, והרבה מתנגדים קמו עליו, אולם הוא הרי היה אדם גדול מאד, ומופלג בצדקות, וגאון עולם, את כל ימיו ושנותיו השקיע בזה, נורא מאד, והוא אכן מצא את התכלת, עם כל הסימנים!

מאחר וידע שלאן בכל יום אתרחיש מילתא, החליט לאגור כמות גדולה מאד, ולמלא חביות מלאות תכלת. שמעתי אומרים שהוא מילא מרתף שלם מלא בחביות תכלת, כמות כזו שהיתה מספיקה עד ביאת המשיח. הוא ידע שלאן בכל יום אתרחיש מילתא, ולא כל אחד יהיה זהיר ומדקדק כמוהו, אז הוא אגר כמות מספקת, אולם זה הרי כבר לא נמצא.

אלא מאי? היהודי שמספק את התכלת בזמננו אומר, שהוא מצא איזה תולעת שגם בה יש את הסימנים, אולם מאחר ואינני יודע כלום, לכן אני מתרשל בזה, ולא דווקא בגלל שהוא אומר, אלמלא היה זה מבורר כמו שהיה אז; הלא בשנים עברו לבשתי תכלת, כל שנותי לבשתי תכלת, אולם משנעלם התכלת – התכלת של ר' גרשון העניך כבר לא קיים (ממילא אני מתרשל בזה).

(השואל: הרבי אמר שעוד יבוא זמן ש...?) הרבי לא אמר. יש רמזים שהיו לו לר' אברהם ר' נחמן'ס. (ר' משה: מה, מגילת סתרים, או משהו אחר?) הוא אמר שיש רמזים מהרבי, אך יותר מזה אינני יודע.

בשעה שהתגלה התכלת, בשנת תרמ"ח – תרח"ם [יש דיבור מהרבי מענין תרח"ם] דיברו אז שיש ספר 'שפוני טמוני חול'. נענה ר' אברהם ר' נחמן'ס ואמר: 'לנו יש יסודות גדולים יותר מזה הספר!'. כך התבטא ר' אברהם, זהו.

ר' אברהם ר' נחמן'ס נסע אליו, הוא שהה בראדזין על מנת להיפגש עמו, והוא אכן נפגש עמו. כשר' גרשון העניך ראה את גאונותו של ר' אברהם ר' נחמן'ס ואת גודל צדקותו, הוא הבין שאדם זה הוא ענין אחר לגמרי, והורה לאנשיו שיתפרו עבורו בגדי משי, אולם ר' אברהם נמלט באמצע הלילה, הוא אפילו לא נפרד ממנו לשלום.

היו לנו יסודות על תכלת, אך אינני יודע מה הם. שמעתי שר' אברהם ר' נחמן'ס אמר, שיש רמזים מהרבי במגילת סתרים, אולם איננו יודעים.

העובדה שאני מתרשל מהתכלת, זה בגלל שאינני סבור... (ר' משה: אתם סבורים שנעשה שינוי?) כן, אני סבור שזה לא החילזון שהוא מצא.

(אחד הנוכחים: גם הצבע דוהה! נוכח אחר: גם בתכלת ההוא דהה הצבע?) התכלת ההוא שר' גרשון העניך עשה היה עם כל הסימנים, כיבסנו את הציצית כמה פעמים, ואחרי כל הכביסות, צבע התכלת לא סר מהציציות.

(השואל: עם סכונ?) אינני יודע, בדרך כלל נזהרו שלא לכבס חזק מידי, וכשכיבסו נזהרו שהציציות ישארו בחוץ, נזהרו, אע"פ שידעו שזה תכלת. ואינני מדבר רק לענין הסימנים, אלא בכלל, החלזון שהוא מצא אחרי כל כך הרכה יגיעות שהיו לו – הלא את כל חייו הקדיש במסירות נפש עבור זה, והם כולם חלקו עליו, איום נורא מה שדיברו עליו, דיבורים כאלו... ואיזה תשובה היתה בפיהם? רק, עָה עָה...)

אכן בספרו הוא כותב: 'וכי בעָה... אתה דוחים זאת ככה?!', השיבו איזה מענה נגדית, משהו... הוא היה אדם נעלה מאד, לבד מגאונותו וחכמתו!

הוא פעל דבר כזה שחצי עולם החזיקו כמוהו, וחצי עולם לא. אפילו בין אנשי שלומינו לא כולם החזיקו כמוהו. אך מאחר ור' אברהם ר' נחמן'ס סבר כמוהו, ממילא היו רבים שנהגו כמו ר' אברהם ר' נחמן'ס, אולם רוב העולם...

(ר' משה: אלו שלא החזיקו כמוהו נהגו כך לאור דבריו של הרבי בליקוטי מוהר"ן סימן ז': "עבשיו עיקר הציצית לבן, או מסיבה אחרת?) לא בגלל הדברים הללו. (ר' משה: מן הסתם אחרים לא ידעו ממגילת סתרים וכל הענינים הללו?) כפי הנראה הם באמת לא ידעו.

הרב ממשעהרין לא לבש תכלת, הרב ממשעהרין נפטר בשנת תרנ"ד, והתכלת התגלה בשנת תרמ"ח, שש שנים קודם פטירתו, והרב לא לבש תכלת, נו, הוא הרי היה אחד מגדולי אנ"ש, זהו.

